

[Bomholt.]

danske bønder til ære, at de hinsides de materielle bekymringer kunne fastholde et sådant skolesyn.

Nu hedder det i de fleste historiske oversigtsværker vedrørende skolen, at den grundtvigske skole har påvirket den offentlige skole. Hans Kyrre skriver således i værket om Danmarks kultur ved år 1940 — med den højtærede formands tilladelse et citat —:

„Når den offentlige skole i vore dage åbent som aldrig før bekender sig som en folkelig, en dansk og en kristen skole med respekt for barnets og hjemmenes naturlige rettigheder, da er det den Grundtvig-Koldske friskoles mærke, den har rejst over sine portaler.“

Javel; man kunne nu også tænke sig, at den offentlige skole ville bekende sig som en dansk skole også uden denne påvirkning; men det, som jeg synes er det farlige ved den slags sætninger, er, at de ligesom giver udtryk for noget, som er sket og er i orden. Mærket sidder over portalen. Er ikke sandheden, når vi skal lægge al begravelseslyrik til side, den, at den offentlige skoles organisation i dag er så stram, at den Koldske skole har mindre mulighed, end ønskeligt er, for at øve en påvirkning? Man bedes om ikke at misforstå mig. Der er plads i den offentlige skole for personlighed og inspiration. Der er plads for forsøg. Men er der samme frihed i arbejdet som den, der er rådende i den Koldske skole?

Jeg synes det ikke. Det er tilstrækkeligt at pege på de for 10 år gældende undervisningsplaner, der skal godkendes af selve ministeriet. En sådan undervisningsplan kan naturligvis være et gode for den, der er tilstrækkelig stor til at ignorere detaljer i den; men den kan rigtignok også være som en skodde, der lukker lyset ude. Hvis vi virkelig ønsker den samme frihed for klasselæreren i den store skole, som friskolelæreren har i sin lille skole — og det gør jeg for mit vedkommende af hele mit hjerte —, burde vi ophæve de stive officielle undervisningsplaner og skabe plan og sammenhæng på anden måde. Vi burde i det hele indrette vor skolelovgivning som en rammelovgivning, der gav større spillerum end nu for de lokale myndigheder, forældrekrederne og de enkelte lærere. Der er mange, der er så bange for, at der skal opstå planløshed og vilkårlighed, når de krav, som myndighederne stiller til så at

sige hver enkelt time i skoleplanen, forsvinder, men det er min inderlige overbevisning, at en sådan ængstelse er ubegrundet. Læg ansvaret over på læreren, og lad ham frit dele det med forældrekrederne. Det skal nok vise sig, at det just er den rette måde at bære et ansvar på ikke at reducere læreren til et udøvende organ for ovenfra kommende ordrer. Har vi ikke forsøgt at give folkeskolen en sådan ordning, at den enkelte lærer på naturlig måde kan nærme sig friskolens form? Selve eksamenssystemet, som i årenes løb er trængt dybt ind i folkeskolen, er i sin nuværende form en hindring for det. Det gør ikke noget, at friskolernes antal er lille, så længe de udfylder deres mission, og så længe den ånd, der udgår fra dem, nøder os til eftertanke og til efterprøvelse af det, vi arbejder med.

Der findes i dette forslag forskellige ændringer, som tilsigter en bedring af friskolernes økonomi. Man har i ministeriet opereret med begrebet rådighedssum. Såfremt et beløb af denne rådighedssum er forblevet ubrugt, har friskolerne en fornemmelse af, at de får for lidt udbetalt. Den ubrugte sum vil skinne i øjnene; den er som en pære, der er anbragt så ubehagelig højt, at ingen kan nå den, og dette forslags udmærkede opgave er altså den at hale grenen ned, så pæren kan plukkes. Jeg kunne, når der er tale om finansiering, tænke mig en mere pædagogisk fremgangsmåde, men jeg skal på den anden side ikke indvende noget imod, at beløbet anvendes som foreslået. Når de 80 pct. fortsat er maksimumsgrænsen for tilskud, er der jo ikke sket nogen principiell ændring. Man kunne tænke sig, hvis man i al godmodighed skulle fremsætte en drillende bemærkning, at friskolerne i overensstemmelse med gammel grundtvigsk tankegang helst ville undvære statstilskud og ville betragte det som et plus, om hele beløbet ikke blev anvendt, men en sådan tankegang er naturligvis forældet. Friskolerne ønsker selv at være fire femtedele statsskole, således at de særlige rettigheder kun er knyttet til en femtedel af beløbet; det sker der heller ikke noget ved; der sker ingen forringelse af deres frihed af den grund.

De foreslåede ændringer, der delvis er af teknisk karakter, egner sig bedst til behandling i et udvalg. Det står mig ikke klart, hvorfor en skole, der ønsker at vælge en tilsynsførende, ikke i den anledning skal